

• ANALİZ

Türkiye’de Koruyucu Aile Hizmeti Uygulamaları

Sümeyye Özdemir

TÜRKİYE'DE KORUYUCU AİLE HİZMETİ UYGULAMALARI

SÜMEYYE ÖZDEMİR

COPYRIGHT © 2026

Bu yayının tüm hakları Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları (SETA) Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Bu yayındaki fikirler tamamen yazarına aittir ve SETA Vakfı'nın yayın politikasını yansıtmayabilir.

ISBN: 978-625-5703-69-9

Editörya: Ebrar Üzümcü, Berrin Afacan, Mustafa Said İşeri
Mizanpaj: Said Demirtaş

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90
www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43
Eyüpsultan 34050 İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 410
Washington D.C., 20036 USA
Tel: 202 223 98 85 | Faks: 202 223 60 99
www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Berlin

Kronenstrasse 1, 10117 Berlin GERMANY
berlin@setav.org

SETA | Brüksel

Avenue des Arts 6, 1000 Bruxelles BELGIUM
Tel: +32 2 313 39 41

İÇİNDEKİLER

ÖZET | 7

GİRİŞ | 8

KORUYUCU AİLE HİZMETİNİN MAHİYETİ | 9

Hukuki Açıdan Koruyucu Aile Uygulamaları | 10

Sosyal Açıdan Koruyucu Aile | 16

KORUYUCU AİLE UYGULAMASININ ETKİLERİ | 18

Koruyucu Aile Bakım Sürecinin Çocuklar Üzerindeki Etkileri | 18

Koruyucu Aile Bakım Sürecinin Aile Sistemleri Üzerindeki Etkileri | 20

KORUYUCU AİLE HİZMETLERİ VE TÜRKİYE | 21

Türkiye’de Koruyucu Aile Hizmetlerinin Gelişimi | 22

Türkiye’de Koruyucu Aile Hizmetlerinde Güncel Çalışmalar | 24

SONUÇ VE ÖNERİLER | 25

Bu analizde Türkiye’de koruyucu aile hizmetlerinin tarihsel gelişimi, hukuki altyapısı, güncel uygulamaları ve çocuk refahı açısından önemi ele alınmıştır.

ÖZET

Bu analizde Türkiye’de koruyucu aile hizmetlerinin tarihsel gelişimi, hukuki altyapısı, güncel uygulamaları ve çocuk refahı açısından önemi ele alınmıştır. Çocuk koruma sistemlerinde aile temelli bakım hizmetlerinin giderek önem kazanmasıyla birlikte koruyucu aile uygulaması, kurum bakımına alternatif ve çocuğun üstün yararını merkeze alan bir bakım modeli olarak öne çıkmaktadır.

Çalışmada Türkiye’de koruyucu aile hizmetlerinin mevcut yapısı, koruyucu aile modelleri ve son yıllardaki gelişim süreci incelenerek uluslararası uygulamalarla karşılaştırmalı değerlendirmeler yapılmıştır. Ayrıca koruyucu aile hizmetinin çocuklar, biyolojik aileler ve koruyucu aileler üzerindeki etkileri veriler ve güncel çalışmalar ışığında tartışılmıştır.

Değerlendirmeler, koruyucu aile hizmetlerinin çocukların güvenli bağlanma ilişkileri geliştirmeleri, sosyal ve duygusal gelişimlerinin desteklenmesi ve aile ortamında büyümeleri açısından önemli avantajlar sunduğunu göstermektedir. Bununla birlikte toplumsal farkındalık eksikliği, eğitim ve destek hizmetlerinin güçlendirilmesi gerekliliği, biyolojik ailelerle yürütülen çalışmalar ve izleme süreçlerine ilişkin ihtiyaçların devam ettiği görülmektedir. Bu doğrultuda koruyucu aile hizmetlerinin niceliksel büyümesinin yanı sıra niteliksel olarak da güçlendirilmesine yönelik öneriler sunulmuştur.

GİRİŞ

Çocukların fiziksel, sosyal ve duygusal olarak güvenli bağlamlarda büyüme ve gelişmelerini sağlamak çocuk refahını önceliklendiren sistemlerin temel amaçlarından biridir. Birleşmiş Milletler (BM) Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’de bu amaca yönelik olarak her çocuğun anne ve babasını bilme, onlar tarafından bakılma, geçici ya da sürekli olarak aile bakımından mahrum kalma durumunda ise devlet tarafından korunma ve yardım alma haklarından söz edilmektedir.¹ Bu amacı gerçekleştirmek üzere çocuk koruma sistemleri birçok farklı hizmet politikası izlemektedir. Bu kapsamda aileye dönüş hizmetleri, akraba bakımı, koruyucu aile hizmetleri, evlat edinme uygulamaları ve kurum bakımı gibi çeşitli alternatif bakım modelleri sunulmaktadır.

Son yıllarda çocuk gelişimi, bağlanma ve çocuk hakları alanındaki araştırmalar, çocukların aile ortamında büyümesinin önemini ortaya koymuş; bu durum birçok ülkede kurum bakımından aile temelli bakım hizmetlerine doğru bir dönüşümü beraberinde getirmiştir. Aile temelli bakım hizmetlerine yönelik ilginin artması ile de tüm dünyada koruyucu aile uygulamasına yönelik çalışmalar ivme kazanmıştır.

¹ “Çocuk Haklarına Dair Sözleşme”, UNICEF, erişim 8 Haziran 2026, <https://www.unicef.org/turkiye/cocuk-haklarına-dair-sözleşme>.

Koruyucu aile uygulaması, biyolojik ailesi yanında bakımı sağlanamayan çocukların devlet gözetiminde başka bir aile yanında, güvenli bir çevrede gelişiminin sağlanmasını amaçlamaktadır. Çocuğun güvenli bağlanma ilişkileri kurabilmesi, aidiyet duygusu geliştirebilmesi ve bireysel ihtiyaçlarına uygun bir bakım alabilmesi açısından koruyucu aile hizmetleri, günümüzde çocuk refahı politikalarının temel bileşenlerinden biri olarak değerlendirilmektedir.

Türkiye’de de son yıllarda koruyucu aile hizmetlerinin yaygınlaştırılmasına yönelik önemli adımlar atılmıştır. Bununla birlikte sistemin gelişimi, uygulamadaki güçlü yönler ve mevcut ihtiyaçlar üzerine yapılacak değerlendirmeler, koruyucu aile hizmetlerinin çocukların iyi oluşuna katkısını daha iyi anlamak açısından önem taşımaktadır.

Bu analizde, Türkiye’de koruyucu aile hizmetlerinin gelişimi, mevcut durumu ve çocuk refahı açısından taşıdığı önem ele alınmıştır. Ayrıca koruyucu aile sisteminin güçlü yönleri ve karşılaştığı zorluklar, uluslararası uygulamalar ve güncel literatür ışığında değerlendirilerek politika ve uygulama düzeyinde geliştirilmesine yönelik öneriler tartışılmıştır.

Koruyucu aile uygulaması, biyolojik ailesi yanında bakımı sağlanamayan çocukların devlet gözetiminde başka bir aile yanında, güvenli bir çevrede gelişiminin sağlanmasını amaçlamaktadır.

KORUYUCU AİLE HİZMETİNİN MAHİYETİ

Çocuk hakları alanında yaşanan dönüşümle birlikte ailesi yanında bakım ve korunması mümkün olmayan çocuklara sunulan hizmetlerde kurum merkezli yaklaşımlardan aile temelli bakım modellerine doğru önemli bir değişim yaşanmıştır.

BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, her çocuğun bir aile ortamında büyüme hakkına sahip olduğunu vurgulamakta; bu nedenle çocuğun biyolojik ailesi yanında bakımının sürdürülemediği durumlarda onun üstün yararını gözetken alternatif bakım hizmetlerinin geliştirilmesini önermektedir. OECD ülkelerine yönelik verilere göre 0-17 yaş grubundaki çocukların ortalama yüzde 0,8’i devlet koruması altında yaşamaktadır. Bu oran yaklaşık 1,1 milyon çocuğa karşılık gelmektedir. OECD genelinde tahmini sayı ise 2,3 milyona ulaşmaktadır.² Bu veriler çocuk bakımına yönelik alternatif bakım hizmetlerinin önemini artırmaktadır.

UNICEF tarafından geliştirilen Uluslararası Çocuklar için Alternatif Bakım Sınıflandırması (ICare) alternatif bakımı, ebeveynlerin bakım verme sorumluluğunu yerine getiremediği, yerine getirmek istemediği ya da çocuğu terk ettiği durumlarda çocuğun ebeveynleri dışındaki kişi veya yapılar tarafından bakımının

² *Assisting Care Leavers: Time for Action* (Paris: OECD Publishing, 2022), 6-55.

üstlenilmesi olarak tanımlamaktadır.³ Bu bakım düzenlemeleri ise kısa ya da uzun süreli, resmi veya gayriresmi biçimlerde gerçekleştirilebilmektedir.

UNICEF'in ICare sınıflandırmasına göre alternatif bakım hizmetleri temel olarak aile temelli bakım, yatılı/kurumsal bakım ve destekli bağımsız yaşam olmak üzere üç ana kategori altında ele alınmaktadır.

Aile temelli bakım; koruyucu aile, akraba yanında bakım ve benzeri uygulamaları kapsarken yatılı bakım çocuk evleri, bakım kuruluşları ve diğer kurumsal yerleştirmeleri içermektedir. Destekli bağımsız yaşam ise özellikle belirli bir olgunluk düzeyine ulaşmış çocuk ve gençlerin yetişkin desteğiyle bağımsız yaşamlarını sürdürmelerini ifade etmektedir. Uluslararası literatürde ve BM Çocukların Alternatif Bakımına İlişkin Rehber İlkeleri'nde alternatif bakım gerekli olduğunda önceliğin aile temelli bakım modellerine verilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bunun temel nedeni, çocukların fiziksel, bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimlerinin süreklilik gösteren, bireyselleştirilmiş ve güven ilişkisine dayalı aile ortamlarında daha sağlıklı biçimde desteklenebilmesidir. Bu bağlamda koruyucu aile hizmeti, çocuğun aile ortamında yetişme hakkını destekleyen ve kurumsal bakımın olası olumsuz etkilerini azaltmayı amaçlayan en önemli alternatif bakım modellerinden biri olarak değerlendirilmektedir.

Koruyucu aile hizmetinin mahiyetinin anlaşılabilmesi için kavramın hukuki ve sosyal boyutlarının birlikte ele alınması gerekmektedir.

HUKUKİ AÇIDAN KORUYUCU AİLE UYGULAMALARI

Her ne kadar koruyucu aile uygulaması çocuğun bakım, korunma ve gelişim ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik bir hizmet modeli olarak değerlendirilse de bu hizmetin kapsamı, işleyişi ve sorumluluk alanları büyük ölçüde hukuki düzenlemeler tarafından belirlenmektedir. Bu nedenle koruyucu aile yalnızca bakım hizmeti veren bir aile ile çocuk arasındaki ilişkiyi değil aynı zamanda devletin çocuk koruma yükümlülüğü, çocuğun hakları ve biyolojik ailenin sorumluluklarını da içeren hukuki bir yapıyı ifade etmektedir.

Çocuk koruma sistemlerinin Türk toplumlarındaki ilk örnekleri incelendiğinde uygulamaların 11. yüzyıl Selçuklu dönemine uzandığı görülmektedir.⁴ Bu dönemde Sivas'ta kurulan Darü'r-Raha Vakfı'na ait gelirlerin bir bölümü yoksul yetimlerin bakımını üstlenen kişilere ayrılmış ve bu kişilere yapılacak ödeme miktarının mütevellî ve güvenilir görevliler tarafından belirlenmesi öngörülmüştür. Bu durum vakıf bünyesinde yetimlerin bakımını desteklemeye yönelik

3 "International Classification of Alternative Care of Children (ICare)", UNICEF, erişim 13 Haziran 2026, [https://unstats.un.org/UNSDWebsite/statcom/session_57/documents/BG-4e-4-International_Classification_of_Alternative_Care_of_Children_\(ICare\)-E.pdf](https://unstats.un.org/UNSDWebsite/statcom/session_57/documents/BG-4e-4-International_Classification_of_Alternative_Care_of_Children_(ICare)-E.pdf).

4 Gamze Erüçü Akbaş ve Burcu Öztürk, "Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri'nde Koruyucu Aile Sistemi: Fırsatlar ve Güçlükler", *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi* 1, sayı 6 (2022): 83-99.

çeşitli maddi yardım uygulamalarının bulunduğunu göstermektedir. 19. yüzyılda Osmanlı devletinde ise Tanzimat sonrasında çocukların korunmasına yönelik politikaların güçlendirildiği görülmektedir. Bu kapsamda Eytam Sandıkları, Mithatpaşa Islahhaneleri, Darüşşafaka, Hamidiye Etfal Hastanesi, Fukaraperver Cemiyetleri, Darülhayr-ı Ali, Darülaceze ve Darüleytamlar gibi çeşitli kurumlar hayata geçirilmiş; böylece korunmaya ihtiyaç duyan dezavantajlı çocukların bakım ve eğitim gereksinimlerinin karşılanmasına yönelik önemli adımlar atılmıştır.⁵

Türkiye Cumhuriyeti hukuk sistemine bakıldığında 1949'da ilk kez Korunmaya Muhtaç Çocuklar Kanunu'nun çıkarıldığı görülmektedir. 1983'te çıkarılan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) Kanunu ile bu kapsam genişletilmiş; beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup ana ve/veya babasız yahut ana ve/veya babası tarafından çeşitli nedenlerle bakımı sağlanamayan ve tehlikede olduğu düşünülen çocuklar "korunmaya muhtaç çocuk" olarak kanunda tanımlanmıştır.⁶ 2005'te ise *Resmi Gazete*'de yayımlanan 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK) ile korunmaya muhtaç çocuk kavramına iki boyutta yaklaşılarak korunmaya ihtiyacı olan çocuk ve suça sürüklenen çocuk kavramları ayrı olarak ele alınmıştır.⁷ Bununla birlikte korunmaya muhtaç çocukları koruyucu ve destekleyici tedbirler danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma olmak üzere beş ayrı başlık altında açıklanmıştır.

Tüm bu düzenlemeler, çocuk bakım hizmetlerinin kurum bakımı ve kurum dışı bakım hizmetleri olarak detaylandırılmasını gerekli kılmıştır. Geçmişte tüm dünyada yaygın olarak başvurulan "kışla tipi" kurum bakım hizmetlerinin çocukların sosyal-duygusal gelişimleri üzerindeki olumsuz etkileri belirgin hale geldiğinden "ev tipi" bakım modellerinin önem kazandığı görülmektedir. Bu gerekçeyle günümüzde mevcut yasalar, uluslararası sözleşmeler ve çocuk bakımına yönelik araştırmalara dayanan uygulamalar, çocuk koruma sürecinde ilk uygulamanın kurum bakımından ziyade aile temelli bakım hizmetleri olması yönünde ilerlemektedir.

Türkiye'de 2005'te kademeli olarak başlayan ev tipi bakım hizmetleri, 2008'de yürürlüğe giren SHÇEK Genel Müdürlüğü Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik ile "çocuk evleri" ve "çocuk evleri siteleri" uygulamalarıyla oldukça hızlanmıştır. 2017'de ise tüm koğuş tipi yurt ve bakım evleri

Çocuk koruma sistemlerinin Türk toplumlarındaki ilk örnekleri incelendiğinde uygulamaların 11. yüzyıl Selçuklu dönemine uzandığı görülmektedir.

5 Lale İzci, "Türkiye ve İngiltere'de Koruyucu Aile Sisteminin Karşılaştırması", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı 50 (2020/3): 140-163.

6 Erükcü Akbaş ve Öztürk, "Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri'nde Koruyucu Aile Sistemi: Fırsatlar ve Güçlükler", 83-99.

7 "Çocuk Koruma Kanunu", *Resmi Gazete*, 3 Temmuz 2005, erişim 8 Haziran 2026, <https://resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050715-1.htm>.

kapatılarak tamamıyla çocuk evi ve çocuk evleri siteleri çalışmalarını sürdürmeye başlamıştır.⁸

Ev tipi çocuk bakım hizmetlerinin önem kazanmasıyla aile yanında bakımlara yönelik çalışmalar da artış göstermiş; kurum bakımından aile yanına dönürme projelerinin, evlat edinme ve koruyucu aile uygulamalarının akademik ve politika çalışmalarında daha sık bahsedildiği gözlemlenmektedir.

Koruyucu aile bakımında çocuğun velayet hakkı biyolojik ailesinde tutularak koruyucu aileden çocuğun kendi çocuğu olmadığını unutmadan bakım, eğitim ve yetiştirme sorumluluğunu devletle paylaşması beklenmektedir.

Türkiye’de ilk kez 1926 tarihli Medeni Kanun’da yer alan “koruyucu aile” kavramı 1949’da uygulanmaya başlanmış ve 1952’de uygulamaların kapsamı genişletilmiştir.⁹ Günümüzde yasalardaki uygulama formlarının ilk halleri ise 1983’te kurumsal olarak tanımlanmaya başlamış; 1984 ve 1993 yıllarındaki Koruyucu Aile Yönetmelikleri ile uygulama açısından belirgin bir kimlik kazanmıştır. Günümüzde koruyucu aile hizmetleri 2012’de yayımlanan Koruyucu Aile Yönetmeliği ve sonrasındaki genelgelerle Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü koordinasyonunda tüm illerde bulunan koruyucu aile birimleri tarafından yürütülmektedir.

Belirtilen yönetmeliklere göre koruyucu aile kavramı, çeşitli nedenlerle biyolojik ailesi tarafından bakımları sağlanamayan çocukların eğitim, bakım ve yetiştirilme sorumluluğunu uzun ya da kısa dönemli, ücretli ya da gönüllü olarak devletle paylaşan bireyler ya da aileler olarak tanımlanmaktadır.¹⁰ Bu hizmetle çocukların gelişimsel ihtiyaçlarının karşılanması ve ev ortamında güvenilir ebeveyn figürleriyle büyüme olanağına sahip olması amaçlanmaktadır. Koruyucu aile sisteminde bakım verenlerin sabit ve ev ortamında olması, çocukların güvenli bağlanma ve sağlıklı ilişki kurmalarını destekleyerek diğer kurum bakım hizmetlerinden ayrılmaktadır.

Koruyucu aile hizmetlerinin uygulama süreçlerindeki detaylara bakıldığında koruyucu aile hizmetlerinin “evlat edinme” ve “kurum bakımı” hizmetinden bazı temel farklılıkları olduğu görülmektedir.

Koruyucu aile hizmeti, evlat edinmeden farklı olarak salt “çocuğun üstün yararı” ilkesine dayanmaktadır. Evlat edinme, çocuğun velayet haklarının tamamıyla evlat edinene aktarılmasını içermektedir. Koruyucu aile bakımında ise çocuğun velayet hakkı biyolojik ailesinde tutularak koruyucu aileden çocuğun kendi çocuğu olmadığını unutmadan bakım, eğitim ve yetiştirme sorumluluğunu devletle paylaşması beklenmektedir. Dolayısıyla koruyucu aileler, çocuğun yetiştirilme sü-

⁸ Lale İzci, “Türkiye ve İngiltere’de Koruyucu Aile Sisteminin Karşılaştırması”, 140-163.

⁹ Lale İzci, “Türkiye ve İngiltere’de Koruyucu Aile Sisteminin Karşılaştırması”, 140-163.

¹⁰ “Koruyucu Aile Hizmeti”, T.C. ASHB, erişim 8 Haziran 2026, <https://www.aile.gov.tr/ss/cocuk-hizmetleri-genel-mudurlugu/koruyucu-aile-hizmeti>.

recindeki “yardımcı kişi” olarak nitelendirilerek koruyucu aile ve çocuk arasında velayet ya da vesayet benzeri bir ilişki söz konusu olmamaktadır.¹¹

Ev içinde sürdürülen bir bakım hizmeti olmasıyla kurum bakımından ayrılan yönlerine bakıldığında kurum bakımına göre hem daha ekonomik hem de sosyal-duygusal açıdan çocuğa mahrem ve istikrarlı bir alan sunmasıyla koruyucu aile hizmetinin avantajları dikkat çekmektedir.

14 Aralık 2012’de *Resmî Gazete*’de yayımlanan Koruyucu Aile Yönetmeliği’ne göre Türkiye’de Koruyucu Aile Bakım Hizmeti dört modele ayrılmaktadır: (i) çocuğun akraba ya da yakın çevresindeki kişiler tarafından bakımının üstlenildiği akraba veya yakın çevre koruyucu aile modeli, (ii) acil korunma ihtiyacı bulunan çocuklar için kısa süreli bakım sağlayan geçici koruyucu aile modeli, (iii) öz ailesine kısa sürede dönmesi mümkün olmayan veya kalıcı aile yanına yerleştirilemeyen çocuklara yönelik süreli koruyucu aile modeli ve (iv) özel gereksinimleri bulunan çocukların bakımına odaklanan uzmanlaşmış koruyucu aile modeli.¹²

TABLO 1. TÜRKİYE’DE KORUYUCU AİLE MODELLERİ

Akraba veya Yakın Çevre Koruyucu Aile Modeli	Bu modelde çocuk, anne baba ya da yasal vasi dışındaki akrabalarının veya çocuğun önceden tanıdığı ve güven ilişkisi kurduğu komşu, bakıcı ya da aile dostu gibi yakın çevresindeki kişi ve ailelerin yanına yerleştirilmektedir. Koruyucu aile olarak görev alacak bu kişi ve ailelerin, talep etmeleri durumunda temel anne baba eğitimlerini tamamlamaları beklenmektedir. Bu modelin temel amacı, çocuğun alışık olduğu sosyal çevre ve ilişkiler ağı içerisinde bakımının sürdürülmesini sağlamaktır.
Geçici Koruyucu Aile Modeli	Bu model, acil koruma ihtiyacı bulunan veya henüz kendisi için uygun bakım ve destek planı oluşturulamamış çocuklara yönelik kısa süreli bakım hizmetini ifade etmektedir. Bu kapsamda çocuklar, gerekli eğitimleri tamamlamış profesyonel kişi ve ailelerin yanında birkaç gün ile bir ay arasında değişebilen sürelerde kalabilmektedir. Amaç, çocuğun kalıcı bakım planı netleşene kadar güvenli ve destekleyici bir aile ortamında yaşamını sürdürmesini sağlamaktır.
Süreli Koruyucu Aile Modeli	Bu model, kısa vadede biyolojik ailesine dönme olasılığı bulunmayan ya da kalıcı aile yanına yerleştirilmesi henüz mümkün olmayan çocuklar için uygulanmaktadır. Çocukların bakım ve gelişim ihtiyaçları, gerekli eğitimleri almış koruyucu aileler tarafından belirli bir süre boyunca karşılanmaktadır. Süreli koruyucu aile uygulaması, çocuğun uzun süreli belirsizlik yaşamadan güvenli bir aile ortamında büyümesini desteklemeyi amaçlamaktadır.
Uzmanlaşmış Koruyucu Aile Modeli	Uzmanlaşmış koruyucu aile modeli, özel gereksinimleri bulunan veya yoğun destek ihtiyacı olan çocuklara yönelik geliştirilmiştir. Bu modelde görev alan ailelerin, çocukların ihtiyaçlarına uygun bilgi ve becerilere sahip olmaları beklenmektedir. Bu kapsamda lisans düzeyinde eğitim almış bireyler veya gerekli koruyucu aile eğitimlerini tamamlamış aileler, çocuklara daha nitelikli ve profesyonel bir bakım sunmaktadır. Böylece çocukların gelişimsel, duygusal ve sosyal gereksinimlerinin daha etkin biçimde karşılanması hedeflenmektedir.

Kaynak: “Koruyucu Aile Hizmeti”, T.C. ASHB, erişim 16 Haziran 2026, <https://aile.gov.tr/koruyucu-aile/koruyucu-aile-1>; “Koruyucu Aile Yönetmeliği”, *Resmî Gazete*, 14 Aralık 2012, erişim 16 Haziran 2026, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/12/20121214-2.htm>.

¹¹ Ayşe Nur Kılınç, “Türk Hukukunda Koruyucu Aile Sözleşmesi ve Koruyucu Aile ile Çocuk Arasındaki Hukuki İlişkinin Değerlendirilmesi”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 28, sayı 3 (2020): 1217-1261.

¹² “Koruyucu Aile Yönetmeliği”, *Resmî Gazete*, 12 Aralık 2012, erişim 8 Haziran 2026, <https://aile.gov.tr/uploads/chgm/uploads/pages/yonetmelikler/koruyucu-aile-yonetmeli.pdf>.

Tablo 1’de Koruyucu Aile Yönetmeliği’ne göre belirtilen modellerin temel özellikleri açıklanmaktadır. Bu modeller, çocukların farklı ihtiyaç ve koşullarına uygun aile temelli bakım hizmetlerinin sunulmasını amaçlamakta olup koruyucu ailelerin eğitim düzeyi ve uzmanlık gereksinimleri modelin niteliğine göre farklılaşmaktadır.

Türkiye’de bu modellerden herhangi birinde koruyucu aile olabilmek için bireylerin çocuğa güvenli, sevgi dolu ve destekleyici bir aile ortamı sunabilecek niteliklere sahip olmaları, çocuk yararını önceleyen bir anlayış benimsemeleri ve mevzuatta belirtilen koşulları karşılamaları beklenmektedir.

Genel olarak Avrupa’da koruyucu aile hizmetleri, çocuğun üstün yararı, biyolojik aileyle bağların korunması, profesyonel destek mekanizmaları, uzmanlaşmış hizmetler ve kurum bakımının son seçenek olarak görülmesi ilkeleri doğrultusunda yürütülmektedir.

Ayrıca koruyucu aile hizmetlerinde çocuklar için belirli bir yaş sınırı bulunmamakla birlikte uygulamada erken çocukluk ve bağlanma deneyimlerinin önemine istinaden özellikle 0-6 yaş grubu ve 13 yaş altındaki çocukların aile yanına yerleştirilmesine öncelik verilmektedir. Öte yandan Türkiye’deki koruyucu aile hizmetleri uluslararası hukuki uygulamalarla karşılaştırıldığında benzerlikler olmakla birlikte bazı önemli farklılıkların da olduğu görülmektedir.

Örneğin Almanya’da çocuk ve gençlik hizmetleri, anayasal dayanışmasını Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası’nın anne babalar, çocuklar ve devlet arasındaki davranışları düzenleyen 6. maddesinden alarak kamu otoritelerinin gözetiminde, hizmet sunumunda sivil toplum kuruluşlarının önemli sorumluluk üstlendiği bir sistem üzerinden yürütülmektedir. Geleceği risk altında olan büyük yaş grubu çocukların bakımı daha çok yetiştirme yurtlarında sürdürülürken küçük yaş gruplarında ise koruyucu aile bakımına öncelik verilmektedir.¹³ Türkiye’deki uygulamada olduğu gibi biyolojik ailesi tarafından herhangi bir nedenle bakımı sağlanamayan çocukların kısa ya da uzun süreli, ücretli veya gönüllü olarak bakımı sağlanmaktadır.

Türkiye’den farklı olarak ise ebeveyn olmak isteyen adayların koruyucu aile olmaya yönelik hazırlık eğitimi almaları koruyucu aile olarak seçilme kriterleri açısından önemli bir rol olmaktadır. Türkiye’de 25-66 yaşları arasında ve en az ilkokul mezunu olan bireyler başvuru yapabiliyorken Almanya’da çocuk ile ebeveyn arasındaki yaş farkının en az 45 yaş olması beklenmektedir. Almanya’da koruyucu aile modellerine bakıldığında ise Türkiye ile benzer bir şekilde çocuğun akrabaları tarafından bakımının üstlenildiği akraba koruyucu aile (*Verwandtenpflege*), acil koruma gerektiren durumlarda geçici yerleştirmeyi içeren nöbetçi tam zamanlı bakım (*Bereitschaftspflege*), biyolojik ailesine dönme olasılığı düşük çocuklara yönelik uzun süreli tam zamanlı bakım (*Dauerpflege*), aileye geri dönüşü desteklemek amacıyla geçici bakım sağlayan kısa süreli tam zamanlı bakım (*Kurzzeitpflege*) ve

¹³ Kasım Sayın ve Figen Paşlı, “Almanya, İngiltere ve Türkiye’nin Koruyucu Aile Sistemlerinin Karşılaştırılması”, *Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Çalışmaları Dergisi* 2, sayı 2 (2021): 194-215.

özel gereksinimli çocuklar için eğitimli ailelerin görev aldığı uzmanlaşmış koruyucu aile (*Sonderpflege*) modelleri görülmektedir. Yine Türkiye'de olduğu gibi geçerli bir sebep olmadığı takdirde çocuğun biyolojik ailesiyle iletişiminin, koruyucu aile tarafından sürdürülmesinin garanti altına alınması gereklidir.¹⁴

İngiltere'de ise çocuk bakım hizmetlerinden büyük oranda yerel yönetimlerin sorumlu olduğu görülmektedir. Çocuklara kurum içinde ya da bağımsız bir koruyucu kurum aracılığıyla bakım sağlanmaktadır.¹⁵ Koruyucu aile hizmetleri ise yerel yönetimlerin yanı sıra yasal düzenlemelere uygun olarak faaliyet gösteren Bağımsız Koruyucu Aile Ajansları aracılığıyla da yürütülmektedir. Ancak bu ajansların hizmet maliyetlerinin yüksek olması nedeniyle yerel yönetimler koruyucu aile hizmetlerinin sunumunda önemli bir rol üstlenmeye devam etmektedir. Bağımsız Koruyucu Aile Ajanslarının büyük çoğunluğu özel sektör bünyesinde faaliyet gösterirken daha küçük bir kısmı gönüllü kuruluşlar tarafından işletilmektedir.

İngiltere'de yerel yönetimler ağırlıklı olarak kısa süreli, ara dönem ve uzun süreli koruyucu aile hizmetlerini sunarken Bağımsız Koruyucu Aile Ajansları ise özellikle acil yerleştirmeler, ebeveyn ve çocuk yerleştirmeleri ile yoğun destek ve tedavi gerektiren uzmanlaşmış bakım hizmetlerinin yürütülmesinde önemli rol üstlenmektedir. Kurum bakımının olumsuz etkileri nedeniyle İngiltere'de de koruyucu aile hizmetleri yaygınlaştırılmaya çalışılmaktadır. Uygulamada koruyucu aile hizmeti, koruyucu ailelere eğitim ve sosyal destek veren yerel yönetimler bünyesindeki sosyal hizmet uzmanları tarafından koordine edilmektedir. 21 yaşının üstünde, yerleşim izni, maddi refahı ve konutunda ilave odası olan bireyler koruyucu aile olma açısından değerlendirilebilmektedir. Yaklaşık 8-10 ön görüşmeyi içeren ve 8 ayı bulan değerlendirme sürecinin ardından uygun görülen adaylar, her yıl en az 1 kez habersiz bir şekilde bağımsız bir hükümet kurumu olan Ofsted tarafından denetlenmektedir.

Koruyucu aileler için eğitim başta olmak üzere destek mekanizmalarının olması dikkat çekmektedir. 2012'de Eğitim Bakanlığı tarafından koruyucu aileler için özel olarak Eğitim, Destek ve Geliştirme Standartları yayımlanmıştır. Bu standartlarla koruyucu aile sürecinin ilk 12-18 ayının hangi asgari standartları içereceği garanti altına alınmaktadır. Sistem modeller açısından incelendiğinde ise çok daha detaylı bir sınıflandırma sistemi karşımıza çıkmaktadır. Koruyucu aile hizmetleri, çocukların ihtiyaçlarına göre çeşitlenmekte; uzun dönem, kısa dönem ve akraba bakımının yanı sıra acil durum bakımı, terapötik/çok boyutlu tedavi içeren bakım, tutuklu çocuklara yönelik bakım, evlat edinmeye hazırlık amacıyla koruyucu bakım, kısa süreli mola hizmetleri, ebeveyn-çocuk yerleştirmeleri, kardeşlerin birlikte bakımını sağlayan yerleştirmeler ve geçiş sürecini des-

14 Sayın ve Paşlı, "Almanya, İngiltere ve Türkiye'nin Koruyucu Aile Sistemlerinin Karşılaştırılması", 194-215.

15 Sayın ve Paşlı, "Almanya, İngiltere ve Türkiye'nin Koruyucu Aile Sistemlerinin Karşılaştırılması", 194-215.

tekleyen köprü bakım modelleri gibi özel hizmet türlerini de kapsamaktadır. Bu çeşitlilik çocukların farklı gelişimsel, psikososyal ve bakım ihtiyaçlarına uygun destek sunulmasını amaçlamaktadır.¹⁶

Avrupa'daki diğer uygulamalar incelendiğinde Avrupa Birliği (AB) düzeyinde yürütülen çalışmalar çoğunlukla aile temelli bakım hizmetlerini teşvik etmektedir.¹⁷ Birçok ülkede –Türkiye’de de benzer uygulamaları olduğu üzere– akraba koruyucu aile, profesyonel koruyucu aile, uzmanlaşmış koruyucu aile, gündüz veya hafta sonu koruyucu aile gibi farklı modeller uygulanmaktadır.

İsveç, Finlandiya ve Fransa’da çocuklara ek olarak yetişkinler de koruyucu aile hizmetlerinden yararlanabilmektedir.¹⁸ Özellikle Fransa, Macaristan ve Avusturya’da özel gereksinimli çocuklara yönelik uzmanlaşmış koruyucu aile modelleri bulunurken İsveç ve Finlandiya’da koruyucu aile seçiminde sosyoekonomik düzeyden çok çocuğun ihtiyaçları ön planda tutulmaktadır. Hollanda, Macaristan ve Slovenya gibi ülkelerde sosyal hizmet uzmanları düzenli izleme, bireysel bakım planı hazırlama ve raporlama süreçleriyle koruyucu ailelere yakın destek sağlamaktadır. Birçok Avrupa ülkesinde profesyonel koruyucu aileler eğitim almakta, maaş ve sosyal güvenceye sahip olmakta ve bakım hizmeti profesyonel bir alan olarak kabul edilmektedir. Ayrıca AB fonlarıyla kurum bakımının azaltılması, küçük ölçekli aile tipi yaşam alanlarının geliştirilmesi, koruyucu ailelerin desteklenmesi, personelin süpervizyon ve eğitimlerinin güçlendirilmesi, biyolojik ailelerin rehabilite edilmesi ve çocukların karar süreçlerine katılımının artırılması hedeflenmektedir.

Genel olarak Avrupa’da koruyucu aile hizmetleri, çocuğun üstün yararı, biyolojik aileyle bağların korunması, profesyonel destek mekanizmaları, uzmanlaşmış hizmetler ve kurum bakımının son seçenek olarak görülmesi ilkeleri doğrultusunda yürütülmektedir.

SOSYAL AÇIDAN KORUYUCU AİLE

Koruyucu aile hizmeti, çocuk koruma sistemleri içerisinde aile temelli bakım anlayışının en önemli uygulamalarından biri olarak kabul edilmektedir. Sosyal hizmet perspektifinden bakıldığında koruyucu aile yalnızca bakım ihtiyacı bulunan bir çocuğun başka bir ailenin yanında yetiştirilmesi anlamına gelmemekte; çocuğun güvenli, destekleyici ve süreklilik sağlayan sosyal ilişkiler içerisinde gelişimini sürdürmesini amaçlayan kapsamlı bir refah hizmeti niteliği taşımaktadır.¹⁹ Bu yönüyle koruyucu aile uygulaması, çocukların yalnızca fiziksel bakım gereksi-

¹⁶ İzci, “Türkiye ve İngiltere’de Koruyucu Aile Sisteminin Karşılaştırması”, 140-163.

¹⁷ Ercan Küçükoba, “Comparison of Foster Family Models in Europe and the Model in Türkiye”, *Uluslararası Toplumsal Bilimler Dergisi* 8, sayı 4 (2024): 229-41.

¹⁸ Küçükoba, “Comparison of Foster Family Models in Europe and the Model in Türkiye”, 229-241.

¹⁹ Ethem Ali Dölek, Mehmet Zafer Danış ve İhsan Kutlu, “Sosyal Hizmet Bağlamında Koruyucu Aile Sistemine İlişkin Bibliyometrik Bir Analiz”, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi* 24, sayı 65 (2024): 795-818.

nimlerini karşılamayı değil aynı zamanda duygusal, sosyal, eğitimsel ve gelişimsel ihtiyaçlarını da desteklemeyi hedeflemektedir.

Modern çocuk refahı anlayışının temelinde çocukların mümkün olduğunca aile ortamında büyümesinin desteklenmesi ilkesi yer almaktadır. Çocuk gelişimi, bağlanma kuramı ve gelişim psikolojisi alanlarında yürütülen çalışmalar, çocukların sağlıklı gelişim gösterebilmeleri için süreklilik gösteren bakım ilişkilerine, güvenilir yetişkin figürlerine ve aidiyet hissi geliştirebilecekleri sosyal çevrelere ihtiyaç duyduklarını ortaya koymaktadır. Bu nedenle koruyucu aile hizmeti, kurum bakımına alternatif olarak çocuğa daha bireyselleştirilmiş, ilişki odaklı ve doğal yaşam deneyimlerine yakın bir bakım ortamı sunmayı amaçlamaktadır.²⁰ Çocuğun gündelik aile yaşamına katılması, sosyal roller öğrenmesi, toplumsal normlarla etkileşim kurması ve uzun süreli ilişkiler geliştirebilmesi sosyal açıdan koruyucu aile hizmetinin temel işlevleri arasında yer almaktadır.

Koruyucu aile hizmetinin sosyal yönü değerlendirildiğinde uygulamanın yalnızca çocuk merkezli bir müdahale olmadığı görülmektedir. Koruyucu aile sistemi, çocuğun biyolojik ailesi, koruyucu ailesi ve meslek elemanlarının karşılıklı etkileşim içinde bulunduğu çok katmanlı bir sosyal yapı oluşturmaktadır. Sosyal hizmet yaklaşımına göre çocuğun iyilik hali yalnızca bireysel özellikleriyle açıklanamaz; çocuğun içinde bulunduğu aile, okul, akran çevresi ve toplum gibi sistemlerle olan ilişkileri de bu sürecin önemli belirleyicileridir. Bu nedenle koruyucu aile hizmeti, çocuğun içinde bulunduğu tüm sosyal çevrelerin dikkate alındığı ekolojik bir müdahale alanı olarak değerlendirilmektedir.

Koruyucu aile uygulaması aynı zamanda sosyal dayanışma ve toplumsal sorumluluk anlayışının bir yansımasıdır. Toplumun dezavantajlı durumdaki çocukların bakım ve korunmasına yönelik sorumluluğunun yalnızca devlet kurumları tarafından değil gönüllü bireyler ve aileler aracılığıyla da paylaşılması sosyal bütünleşmeyi güçlendiren bir unsur olarak görülmektedir.²¹ Bu yönüyle koruyucu aileler yalnızca bakım veren kişiler olmaktan ziyade çocukların toplumsal yaşama katılımını destekleyen, sosyal sermayelerini artıran ve toplumla bağ kurmalarına aracılık eden aktörler olarak değerlendirilmektedir.

Öte yandan günümüzde koruyucu aile hizmetine ilişkin yaklaşımlar yalnızca çocuğun güvenli bir ortama yerleştirilmesine odaklanmamakta; çocuğun kimlik gelişiminin desteklenmesi, biyolojik ailesiyle ilişkilerinin uygun koşullarda sürdürülmesi, kültürel aidiyetinin korunması ve uzun vadeli yaşam planlamasının ya-

”

Koruyucu aile hizmeti, kurum bakımına alternatif olarak çocuğa daha bireyselleştirilmiş, ilişki odaklı ve doğal yaşam deneyimlerine yakın bir bakım ortamı sunmayı amaçlamaktadır.

20 Dölek, Daniş ve Kutlu, “Sosyal Hizmet Bağlamında Koruyucu Aile Sistemine İlişkin Bibliyometrik Bir Analiz”, 795-818.

21 Elisa Mancinelli, Gaia Dell’Arciprete ve Silvia Salcuni, “A Systematic Review on Foster Parents’ Psychological Adjustment and Parenting Style-An Evaluation of Foster Parents and Foster Children Variables”, *Int J Environ Res Public Health* 18, sayı 20 (2021): 10916.

pılması gibi konuları da kapsamaktadır. Bu nedenle koruyucu aile hizmeti, geçici bir bakım düzenlemesinin ötesinde, çocuğun yaşamındaki riskleri azaltmayı ve koruyucu faktörleri güçlendirmeyi amaçlayan bütüncül bir sosyal destek mekanizması olarak ele alınmaktadır.

Sonuç olarak sosyal açıdan koruyucu aile hizmeti, aile ortamından yoksun kalan çocukların gelişimsel ihtiyaçlarını karşılamayı, toplumsal yaşama katılım-larını desteklemeyi ve uzun vadeli iyilik hallerini güçlendirmeyi amaçlayan aile temelli bir çocuk refahı hizmetidir. Bu hizmetin temelinde çocuğun yalnızca korunması değil aynı zamanda güvenli ilişkiler kurabilen, aidiyet hissedebilen ve toplumsal yaşam içerisinde desteklenebilen bir birey olarak gelişiminin sağlanması anlayışı yer almaktadır.

KORUYUCU AİLE UYGULAMASININ ETKİLERİ

Koruyucu aile hizmeti uygulamalarının birçok etkisi olmakla birlikte özellikle iki noktadaki etkisi öne çıkmaktadır: koruyucu aile bakım sürecinin i) çocuklar üzerindeki etkileri ve ii) aile sistemleri üzerindeki etkileri.

KORUYUCU AİLE BAKIM SÜRECİNİN ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Koruyucu aile bakımının çocuklar üzerindeki etkileri çocukların gelişimsel farklılıkları ve koruyucu aile ile buluşmadan önceki deneyimleriyle oldukça ilgilidir. Zira çocukların bebeklik, erken çocukluk ve okul öncesi veya ergenlik dönemlerindeki ihtiyaçları birbirinden oldukça farklıdır. Araştırmalar, koruyucu aile yanında büyüyen çocukların güvenli ve sürekli ilişkiler geliştirme, sosyal beceriler kazanma, akademik uyum sağlama ve ruh sağlığını destekleyen deneyimler yaşama açılarından önemli fırsatlar elde edebildiklerini göstermektedir.²² Bununla birlikte koruyucu aile yanına yerleştirilen çocukların önemli bir bölümü ihmal, istismar, ebeveyn kaybı, bakım veren değişiklikleri veya kurumsal bakım deneyimleri gibi erken dönem olumsuz yaşantılara maruz kalmış olabilmektedir. Bu yaşantılar, çocukların duygusal düzenleme, davranış kontrolü, bağlanma ilişkileri, öğrenme süreçleri ve psikososyal uyum alanlarında çeşitli güçlükler yaşamalarına neden olabilmektedir. Dolayısıyla koruyucu aile bakımının çocuklar üzerindeki etkilerini doğrudan olumlu etkiler ya da riskler üzerinden okumak uygun olmayacaktır. Koruyucu aile uygulamasının bir yandan çocukların gelişimini destekleyen koruyucu bir çevre sunduğu diğer yandan da erken dönem olumsuz yaşantı-

22 Inger Oterholm ve Ingrid Höjer, "Foster Care and Aftercare – Collaboration and Negotiation with Child Welfare Services", *Nordisk välfärdsforskning | Nordic Welfare Research* 3, sayı 10, (2025): 1-14; Mancinelli, Dell'Arciprete, Salcuni, "A Systematic Review on Foster Parents' Psychological Adjustment and Parenting Style-An Evaluation of Foster Parents and Foster Children Variables", 10916; Dölek, Daniş ve Kutlu, "Sosyal Hizmet Bağlamında Koruyucu Aile Sistemine İlişkin Bibliyometrik Bir Analiz", 795-818.

ların etkilerinin azaltılması ve çocuğun dayanıklılığının güçlendirilmesi açısından önemli bir müdahale alanı oluşturabileceği aşikardır.

Koruyucu aile hizmetinin çocuklar üzerindeki en önemli etkilerinden biri, çocuğa güvenli, istikrarlı ve destekleyici bir aile ortamı sunmasıdır. Araştırmalar, koruyucu aile yanında büyüyen çocukların sosyal ilişkiler, okul uyumu, duygusal gelişim ve ruh sağlığı alanlarında olumlu gelişim gösterebildiklerini ortaya koymaktadır. Özellikle çocuğun ihtiyaçlarına duyarlı bakım sunulması, güvenli bağlanma ilişkilerinin kurulması ve bakımın sürekliliğinin sağlanması; yaşadıkları erken dönem olumsuz deneyimlerin etkilerini azaltabilen önemli koruyucu faktörler arasında yer almaktadır. Koruyucu aile ortamı, çocukların aidiyet duygusu geliştirmeleri, kendilerini değerli hissetmeleri ve olumlu benlik algısı oluşturmalarına katkı sağlayabilmektedir. Aynı zamanda yapılan araştırmalar, gelişimsel açıdan bireylerin psikolojik ve zihinsel durumlarını değerlendirmek için başvurulmuş en önemli belirteçlerden biri olan yürütücü işlev becerilerinin (hafıza ve dikkat, dürtü kontrolü, bilişsel esneklik) koruyucu aile bakımı altındaki çocuklarda kurum bakımı altındakilere kıyasla daha yüksek olduğuna işaret etmektedir.²³

Koruyucu aile yanında bulunan çocukların dayanıklılık (*resilience*) geliştirebildikleri ve geçmişte yaşadıkları zorluklara rağmen uyumlu gelişim gösterebildikleri de belirtilmektedir.²⁴ Özellikle davranışsal öz düzenleme becerileri, yürütücü işlevler, duyguları yönetebilme kapasitesi ve güvenli bağlanma ilişkileri çocukların olumlu gelişim sonuçlarıyla ilişkilendirilmektedir. Destekleyici yetişkin ilişkileri, eğitim olanaklarına erişim ve çocuğun ihtiyaçlarına duyarlı profesyonel destek hizmetleri de koruyucu aile bakımının koruyucu etkilerini güçlendiren unsurlar arasında gösterilmektedir.

Koruyucu aile bakımının sağladığı olumlu katkılara rağmen dünya uygulamaları incelendiğinde çocukların birçoğu yerleştirme öncesinde yaşadıkları ihmal, istismar, kayıp, ayrılık ve kesintiye uğrayan bakım gibi deneyimlerin etkilerini taşımaya devam etmektedir. Bu nedenle bazı çocuklarda duygusal ve davranışsal sorunlar, bağlanma ilişkisine yönelik zorluklar, akademik uyum problemleri, dikkat ve yürütücü işlevlerde yetersizlikler ya da ruh sağlığına ilişkin zorlanmalar görülebilmektedir. Erken dönem olumsuz yaşantıların etkileri her çocukta aynı şekilde ortaya çıkmamakla birlikte bu deneyimlerin çocukların gelişimsel süreçlerini uzun bir süre etkileyebildiği bilinmektedir. OECD araştırmalarında bakım

”

Koruyucu aile ortamı, çocukların aidiyet duygusu geliştirmeleri, kendilerini değerli hissetmeleri ve olumlu benlik algısı oluşturmalarına katkı sağlayabilmektedir.

23 Mark Wade, Nathan A. Fox, Charles H. Zeanah ve Charles A. Nelson, “Long-Term Effects of Institutional Rearing, Foster Care, and Brain Activity on Memory and Executive Functioning”, *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America* 116, sayı 5 (2019): 1808-1813.

24 Pablo Carrera, Maite Román ve Jesus M. Jiménez-Morago, “Resilience among Children in Foster Care: Variability in Adaptive Functioning and Associated Factors”, *Children and Youth Services Review*, sayı 156 (2024): 107363.

deneyimi bulunan çocuk ve gençlerin eğitimden erken ayrılma, işsizlik, ruh sağlığı sorunları ve sosyal dışlanma gibi alanlarda akranlarına kıyasla daha yüksek risklerle karşılaşabildikleri belirtilmektedir.²⁵

Araştırmalar, bu olumsuz sonuçların bakım deneyiminin kaçınılmaz bir sonucu olarak değerlendirilmemesi gerektiğini, istikrarlı bakım ilişkileri, güvenli bağlanma deneyimleri, eğitim ve ruh sağlığı hizmetlerine erişim ile destekleyici yetişkin ilişkilerinin çocukların gelişimsel sonuçlarını önemli ölçüde iyileştirebileceğini vurgulamaktadır.²⁶

Ayrıca koruyucu aile yerleştirmelerinde yaşanan bakım değişiklikleri, biyolojik aileyle ilişkilerin belirsizliği, aidiyet ve kimlik gelişimine ilişkin sorular ve bazı çocukların geçmiş travmatik yaşantıları uyum sürecini zorlaştırabilmektedir. Bu nedenle koruyucu aile hizmetinin yalnızca çocuğun fiziksel bakım ihtiyaçlarını karşılayan bir model olarak değil psikososyal destek, ruh sağlığı hizmetleri, koruyucu aile eğitimi ve biyolojik aileyle yürütülen çalışmalarla birlikte ele alınması gereken bütüncül bir hizmet alanı olduğu unutulmamalıdır.

Araştırmalar, koruyucu aile bakımının çocuklar üzerindeki olumlu etkilerinin büyük ölçüde bakımın niteliği, yerleştirmenin sürekliliği ve çocuğa sunulan profesyonel destek mekanizmalarının etkinliğiyle ilişkili olduğunu göstermektedir.²⁷ Bu bağlamda koruyucu aile hizmetinin temel işlevi yalnızca çocuğu risk altındaki bir ortamdan uzaklaştırmak değil güvenli ilişkiler kurabileceği, aidiyet geliştirebileceği ve gelişimsel ihtiyaçlarının desteklenebileceği koruyucu bir çevre sunmaktır. Çocuğun uzun dönemli iyilik halinin desteklenmesinde koruyucu ailenin niteliği, bakımın sürekliliği ve profesyonel destek mekanizmalarının etkinliği belirleyici bir rol oynamaktadır.

KORUYUCU AİLE BAKIM SÜRECİNİN AİLE SİSTEMLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Koruyucu aile hizmeti yalnızca koruyucu aile yanına yerleştirilen çocuğu değil aynı zamanda aile sisteminin tüm üyelerini etkileyen bir süreçtir. Koruyucu aileye yeni bir çocuğun katılması, aile içindeki roller, ilişkiler ve sorumlulukların yeniden düzenlenmesini gerektirebilmektedir. Bununla birlikte araştırmalar, koruyucu aile deneyiminin aile üyelerinde empati, sosyal sorumluluk, dayanışma ve başkalarının ihtiyaçlarına duyarlılık gibi özellikleri güçlendirebildiğini göstermektedir.²⁸ Özellikle koruyucu ailelerin biyolojik çocuklarının farklı yaşam dene-

²⁵ *Assisting Care Leavers: Time for Action*, 6-55.

²⁶ Mancinelli, Dell'Arciprete ve Salcuni, "A Systematic Review on Foster Parents' Psychological Adjustment and Parenting Style-An Evaluation of Foster Parents and Foster Children Variables", 10916; Carrera, Román ve Jiménez-Morago, "Resilience among Children in Foster Care: Variability in Adaptive Functioning and Associated Factors", 107363.

²⁷ *Assisting Care Leavers: Time for Action*, 6-55.

²⁸ Mancinelli, Dell'Arciprete ve Salcuni, "A Systematic Review on Foster Parents' Psychological Adjustment and Parenting Style-An Evaluation of Foster Parents and Foster Children Variables", 10916.

yimlerine sahip çocuklarla birlikte yaşama yoluyla paylaşma, hoşgörü ve yardım etme davranışlarını geliştirebildikleri bildirilmektedir.²⁹

Diğer yandan dünya uygulamalarına göre koruyucu aile süreci aile sistemi açısından çeşitli zorlukları da beraberinde getirebilmektedir. Travma, ihmal veya istismar öyküsü bulunan çocukların bakım ihtiyaçları, aile üyelerinin önemli ölçüde zaman, enerji ve duygusal kaynak ayırmasını gerektirebilmekte; bu durum ebeveynlik stresini artırabilmektedir.³⁰ Koruyucu aileler çocukların davranışsal ve duygusal ihtiyaçlarıyla baş etmenin yanı sıra kurumlarla ilişkiler, bilgi eksikliği ve destek hizmetlerine erişim konusunda da güçlükler yaşayabilmektedir.³¹ Ayrıca biyolojik çocuklar açısından ebeveyn ilgisini paylaşma, aile içindeki dengelerin değişmesi ve yeni kardeşlik ilişkilerine uyum sağlama süreçleri zaman zaman kıskançlık, çatışma veya rol karmaşalarına neden olabilmektedir.³²

Bununla birlikte çalışmalar, aile sisteminin uyumunu belirleyen temel unsurun koruyucu aile deneyiminin kendisinden çok, bu sürecin nasıl yönetildiği olduğunu göstermektedir. Koruyucu ebeveynlerin sıcak, destekleyici ve duyarlı ebeveynlik davranışları sergilemeleri, ailelerin profesyonel destek ve eğitim hizmetlerine erişebilmeleri, aile üyeleri arasında açık iletişimin sürdürülmesi ve tüm çocukların ihtiyaçlarının gözetilmesi hem aile işleyişini hem de çocukların uyumunu güçlendiren koruyucu faktörler arasında yer almaktadır.³³ Bu nedenle koruyucu aile hizmeti yalnızca bakım hizmeti alan çocuğa yönelik bir model olmaktan ziyade tüm aile ekosistemini etkileyen ve sistem düzeyinde desteklenmesi gereken bir süreçtir.

Koruyucu aile hizmeti yalnızca bakım hizmeti alan çocuğa yönelik bir model olmaktan ziyade tüm aile ekosistemini etkileyen ve sistem düzeyinde desteklenmesi gereken bir süreçtir.

KORUYUCU AİLE HİZMETLERİ VE TÜRKİYE

Türkiye’de çocuk koruma hizmetleri uzun yıllar ağırlıklı olarak kurum bakımı ekseninde şekillenmiş olmakla birlikte son yıllarda uluslararası eğilimler ve çocuk hakları temelli yaklaşımlar doğrultusunda aile temelli bakım hizmetlerine yönelik önemli bir dönüşüm yaşanmaktadır.

29 Badal Moslehuddin, “The Impact of Fostering on the Biological Children of Foster Carers: A Review of Literature”, *Children Australia* 24, sayı 4 (1999): 49-54; Maha N. Younes ve Michele Harp, “Addressing the Impact of Foster Care on Biological Children and Their Families”, *Child Welfare* 86, sayı 4 (2007): 21-40.

30 Erin Findley ve Regina T. Praetorius, “Points of Foster Parent Stress in the System: A Qualitative Interpretive Meta-Synthesis”, *Children and Youth Services Review* 150, sayı 4 (2023): 106966.

31 Findley ve Praetorius, “Points of Foster Parent Stress in the System: A Qualitative Interpretive Meta-Synthesis”, 106966.

32 Moslehuddin, “The Impact of Fostering on the Biological Children of Foster Carers: A Review of Literature”, 49-54; Maha N. Younes ve Michele Harp, “Addressing the Impact of Foster Care on Biological Children and Their Families”, 21-40.

33 Sabrina Chodura, Arnold Lohaus, Tabea Symanzik, Nina Heinrichs ve Kerstin Konrad, “Foster Parents’ Parenting and the Social-Emotional Development and Adaptive Functioning of Children in Foster Care: A PRISMA-Guided Literature Review and Meta-Analysis”, *Clin Child Fam Psychol Rev* 24, sayı 2 (2021): 326-347.

Bu dönüşümün en önemli bileşenlerinden birini koruyucu aile hizmetleri oluşturmaktadır. Çocuğun aile ortamında büyüme hakkını merkeze alan koruyucu aile uygulaması, korunma ihtiyacı bulunan çocukların güvenli ve destekleyici bir aile ortamında bakım almasını hedefleyen önemli bir sosyal hizmet modeli olarak öne çıkmaktadır.

TÜRKİYE'DE KORUYUCU AİLE HİZMETLERİNİN GELİŞİMİ

Türkiye’de koruyucu aile hizmetlerinin gelişimi yalnızca hizmetten yararlanan çocuk ve aile sayılarındaki artışla değil aynı zamanda mevzuat düzenlemeleri, kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi, farkındalık çalışmaları ve uluslararası iş birlikleriyle de desteklenmektedir. Bu doğrultuda son yıllarda koruyucu aile sisteminin yaygınlaştırılması ve niteliğinin artırılmasına yönelik çeşitli çalışmalar yürütülmüş; koruyucu aile hizmetleri çocuk koruma sisteminin temel bileşenlerinden biri haline gelmeye başlamıştır.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) ve Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verileri incelendiğinde Türkiye’de koruyucu aile hizmetlerinde son yıllarda dikkat çekici bir büyümenin yaşandığı gözlenmektedir. Tablo 2’de görüldüğü üzere 2012’de 1.350 koruyucu aile yanında 1.492 çocuk bakım alırken 2025’e gelindiğinde bu sayı 9 bin 96 aile yanında 10 bin 841 çocuğa ulaşmıştır.³⁴ Buna göre son 13 yılda koruyucu aile sayısı ve koruyucu aile bakım hizmetinden faydalanan çocuk sayısı yaklaşık 7 katına çıkmıştır. Bu gelişim Türkiye’de çocuk koruma hizmetlerinin aile temelli bakım modellerine yönelimini ve koruyucu aile uygulamasının giderek daha yaygın bir bakım seçeneği haline geldiğini göstermektedir.

Koruyucu aile hizmetlerinin yaygınlaştırılmasına yönelik önemli adımlar atılmış olmakla birlikte hizmetin etkinliğini ve çocuk yararını en üst düzeye çıkarmayı hedefleyen bazı iyileştirme alanlarının varlığından söz etmek mümkündür. Nitekim ulusal ve uluslararası çalışmalar, koruyucu aile sistemlerinde mevzuat, hizmet sunumu, eğitim ve izleme süreçlerine ilişkin çeşitli gereksinimlerin devam ettiğini ortaya koymaktadır. Türkiye’de koruyucu aile çalışmalarıyla ilgilenen uzmanlarla yapılan araştırmalar incelendiğinde koruyucu aile hizmetinin toplumdaki tanınırlığı ve algısına ilişkin sorunlar; hizmetin toplum tarafından yeterince bilinmemesi, kültürel açıdan çeşitli yanlış değerlendirmelere konu olması, koruyucu aileliğin evlat edinmeyle karıştırılması ve koruyucu ailelerin zaman zaman damgalanma kaygısı yaşaması gibi başlıklarda ortaya çıkmaktadır.³⁵

34 “2025 Yılı Faaliyet Raporu”, ASHB, (2026), erişim 10 Haziran 2026, <https://www.aile.tr/media/289547/faaliyet-raporu-2025-pdf.pdf>.

35 Ercüment Erbay ve Nurullah Çalış, “Türkiye’de Koruyucu Aile Hizmetlerine Yönelik Uzman Görüşleri”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 20, sayı 40 (2021): 439-462.

**TABLO 2. TÜRKİYE'DE KORUYUCU AİLE HİZMETLERİNE İLİŞKİN VERİLER
(2012-2025)**

Yıllar	Koruyucu Aile Sayısı	Koruyucu Aile Yanında Bakımı Sağlanan Çocuk Sayısı
2012	1.350	1.492
2013	2.776	3.351
2014	3.283	4.008
2015	3.820	4.650
2016	4.115	5.004
2017	4.654	5.642
2018	5.288	6.465
2019	5.957	7.259
2020	6.484	7.869
2021	6.978	8.459
2022	7.439	9.011
2023	8.164	9.887
2024	8.719	10.430
2025	9.096	10.841

Kaynak: "Aylık İstatistik Bülteni 2024", ASHB, (2025), erişim 10 Haziran 2026, <https://www.aile.tr/chgm/istatistikler>; "2025 Yılı Faaliyet Raporu".

Bunun yanı sıra bu hizmetin gelişiminin önündeki engeller arasında toplumsal farkındalık ve kabul düzeyinin sınırlı olması, ailelerin yeterince bilgilendirilememesi, politika ve mevzuat kaynaklı eksiklikler, kurumsallaşma sürecindeki güçlükler ile nitelikli personel ve uzmanlaşma ihtiyacı yer almaktadır. İlaveten koruyucu ailelerin çocuk hakkında yeterli bilgiye erişememeleri, sosyal hizmet uzmanlarından daha fazla destek ihtiyacı duymaları, biyolojik ailelerle yürütülen çalışmaların ve çocukların karar süreçlerine katılımını sağlayacak mekanizmaların yetersizliği de literatürde öne çıkan sorun alanları arasında gösterilmektedir.³⁶

Tüm bu durumlar birlikte değerlendirildiğinde Türkiye’de koruyucu aile hizmetlerinin son yıllarda önemli bir gelişim gösterdiği ve aile temelli bakım anlayışının çocuk koruma sistemi içerisinde giderek daha güçlü bir yer edindiği görülmektedir. Hizmetin sürdürülebilir ve nitelikli bir şekilde yaygınlaştırılabilmesi için koruyucu ailelerin desteklenmesi, uzman personel kapasitesinin artırılması, biyolojik ailelerle yürütülen çalışmaların güçlendirilmesi ve çocukların süreçlere katılımını destekleyen mekanizmaların geliştirilmesi önemini korumaktadır.

³⁶ Erbay ve Çalış, "Türkiye’de Koruyucu Aile Hizmetlerine Yönelik Uzman Görüşleri", 439-462.

TÜRKİYE'DE KORUYUCU AİLE HİZMETLERİNDE GÜNCEL ÇALIŞMALAR

Son yıllarda koruyucu aile sisteminin güçlendirilmesine yönelik çeşitli politika, proje ve uygulamalar hayata geçirilmiş olup, söz konusu çalışmalar hizmetin geleceği açısından önemli fırsatlar sunmaktadır.

Tablo 2'deki verilerden de anlaşılabileceği üzere son yıllarda kamu ve özel kurumların tanıtım ve teşvik çalışmalarıyla koruyucu aile hizmeti alan çocuk ve bu

Türkiye'de koruyucu aile hizmetlerinin gelişimi yalnızca hizmetten yararlanan çocuk ve aile sayılarındaki artışla değil aynı zamanda mevzuat düzenlemeleri, kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi, farkındalık çalışmaları ve uluslararası iş birlikleriyle de desteklenmektedir.

hizmeti vermeye gönüllü ailelerin sayısında artışlar görülmektedir. 2025 bu anlamda önemli kazanımların gerçekleştiği bir yıl olarak karşımıza çıkmaktadır. 21 Mart 2025'te gerçekleşen Toplum Kalınmasında Gönül Elçileri Programı ile bakanlık, valilikler ve koruyucu aileler arasında iletişimin açık ve güçlü olması amaçlanmıştır. Bununla birlikte 30 Haziran, 2025 itibarıyla "Koruyucu Aile Günü" olarak ilan edilmiştir. Koruyucu ailelik konusunda toplumsal farkındalığın artırılması, vatandaşların konuya ilişkin merak ettikleri soruların yanıtlanması ve koruyucu aile hizmetinin görünürlüğünün güçlendirilmesi açısından bu tür sembolik gün ve etkinliklerin önemli bir işlev üstlendiği söylenebilir. Söz konusu girişimler, koruyucu aile hizmetinin toplum tarafından daha iyi tanınmasına katkı sağlamakta ve aile temelli bakım modellerinin yaygınlaştırılmasına yönelik politikaların desteklenmesine zemin hazırlamaktadır.³⁷

Türkiye'de koruyucu aile hizmeti kapsamında çocukların bakım, eğitim ve gelişim ihtiyaçlarının desteklenmesine yönelik çeşitli mali ve sosyal destekler ASHB Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından açıkça belirlenmiştir.³⁸ Koruyucu ailelere çocuk başına aylık bakım ödemesi yapılmakta; engelli veya özel gereksinimli çocuklar için bu ödemeler artırılabilir. Bunun yanı sıra eğitim öğretim dönemi başlangıcında eğitim desteği, yılda iki kez giyim desteği, harçlık ödemeleri, sağlık hizmetleri, okul servis ücretleri ve çeşitli ulaşım giderleri karşılanmaktadır. Çocukların eğitim, mesleki gelişim ve sosyal becerilerini desteklemek amacıyla kurs, etüt, yaz okulu, sınav ve eğitim materyali giderleri de belirli koşullar altında ASHB tarafından finanse edilmektedir. Ayrıca ihtiyaç halinde koruyucu ailelere ve çocuklara psikolojik ve psikiyatrik danışmanlık hizmetleri sunulmakta, bazı durumlarda koruyucu ailelerin sosyal güvenlik primleri de desteklenebilmektedir. Son yıllarda özellikle geçici koruyucu aile modelinin yaygınlaştırılmasına yönelik ek teşvik mekanizmaları geliştirilmiş; böylece koruyucu ailelerin çocukların bakım ve gelişim süreçlerini daha etkin biçimde destekleyebilmeleri amaçlanmıştır.

³⁷ "2025 Yılı Faaliyet Raporu".

³⁸ T.C. ASHB Koruyucu Aile Resmi İnternet Sitesi, erişim 13 Haziran 2026, <https://aile.gov.tr/koruyucu-aile/koruyucu-aile>.

UNICEF ve AB, aile hizmetlerinin kurumsal kapasitesini artırma, geçici koruyucu aile modelini geliştirme ve kurumlar arası iş birliğini güçlendirmeyi amaçlamaktadır.³⁹ Proje kapsamında geliştirilen geçici koruyucu aile hizmet modeli, korunmaya ihtiyacı olan çocukların kuruluş bakımına alınmadan önce aile temelli bir bakım ortamında desteklenmesini hedeflemekte ve pilot uygulamalar 2025'te başlatılmıştır. Ancak koruyucu aile sayısındaki artışın sürdürülebilir bir başarıya dönüşebilmesi için tanıtım faaliyetlerinin yanı sıra koruyucu ailelere sunulan eğitim, danışmanlık, izleme ve destek hizmetlerinin de güçlendirilmesi gerekmektedir. Böylece niceliksel büyümenin yanında hizmetin niteliğinin de artırılması mümkün olacaktır.

Son olarak dünyadaki uygulamalarla benzer bir eğilim göstererek Türkiye'de uygulanan dört koruyucu aile modelinden (Tablo 1) akraba veya yakın çevre koruyucu aile modelinin yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir.⁴⁰ Bu durum çocukların mevcut aile ve sosyal çevre bağlarının korunmasına verilen önemin bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Araştırmalar, çocuğun tanıdığı kişilerin yanında bakım almasının aidiyet duygusunun sürdürülmesi, bakım sürekliliğinin desteklenmesi ve yerleştirme sürecine uyumun kolaylaşmasına katkı sağlayabildiğini göstermektedir.⁴¹ Bu nedenle akraba ve yakın çevre temelli koruyucu aile uygulamaları hem Türkiye'de hem de uluslararası çocuk koruma sistemlerinde öncelikli aile temelli bakım seçeneklerinden biri olarak öne çıkmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Koruyucu aile hizmetleri, çocukların aile ortamında büyüme hakkını destekleyen ve çocuk koruma sistemlerinin en önemli aile temelli bakım modellerinden biri olarak kabul edilmektedir.

Türkiye'de son yıllarda koruyucu aile ve bu hizmetten yararlanan çocuk sayılarında yaşanan belirgin artış, çocuk koruma politikalarının kurum bakımından aile temelli bakım hizmetlerine yöneldiğini göstermektedir. Özellikle son 13 yılda koruyucu aile yanında bakım alan çocuk sayısındaki yaklaşık 6 katlık artış, hizmetin hem kamu politikaları hem de toplumsal düzeyde daha görünür hale geldiğine işaret etmektedir. Bununla birlikte koruyucu aile hizmetlerinin başarısı yalnızca hizmetten yararlanan çocuk veya aile sayısındaki artışla değil çocukların uzun dönemli iyilik halleri ve bakım süreçlerinin niteliğiyle değerlendirilmelidir.

39 "2025 Yılı Faaliyet Raporu".

40 İzci, "Türkiye ve İngiltere'de Koruyucu Aile Sisteminin Karşılaştırması", 140-163; Sayın ve Pash, "Almanya, İngiltere ve Türkiye'nin Koruyucu Aile Sistemlerinin Karşılaştırılması", 194-215; Brian Littlechild ve Carolyn Housman, "Applying Universal Principles of 'Best Interest': Practice Challenges across Transnational Jurisdictions, Cultural Norms, and Values", *Children (Basel)* 10, sayı 3 (2023): 537.

41 "How to Support Kinship Care", Family for Every Child, erişim 16 Haziran 2026, https://familyforeverychild.org/wp-content/uploads/2024/01/2559-FEC-Summary-Kinship-Care-Guideline_web.pdf; İzci, "Türkiye ve İngiltere'de Koruyucu Aile Sisteminin Karşılaştırması", 140-163.

Ulusal ve uluslararası uygulamalar birlikte değerlendirildiğinde koruyucu aile hizmetlerinin çocukların güvenli bağlanma ilişkileri geliştirmeleri, aidiyet duygusu kazanmaları, sosyal ve akademik uyumlarını güçlendirmeleri ve ruh sağlıklarını desteklemelerine önemli katkılar sunduğu görülmektedir. Bununla birlikte dünya uygulamalarında koruyucu aile yanına yerleştirilen çocukların önemli bir bölümünün ihmal, istismar, kayıp, ayrılık ve bakım sürekliliğinin bozulması gibi zorlayıcı yaşam deneyimlerine sahip olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu hizmetin yalnızca yerleştirme odaklı değil aynı zamanda travmaya duyarlı ve bütüncül bir destek sistemi içerisinde yürütülmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Bu doğrultuda Türkiye’de koruyucu aile hizmetlerinin gelişiminin yalnızca yeni koruyucu ailelerin sisteme kazandırılmasıyla sınırlı kalmaması önem taşımaktadır. Hizmetin niteliğini artırmak amacıyla koruyucu ailelere yönelik eğitim, danışmanlık ve süpervizyon hizmetlerinin güçlendirilmesi gerekmektedir. Özellikle travmatik yaşantılara sahip çocukların bakımını üstlenen ailelerin süreç boyunca profesyonel desteğe erişebilmeleri hem yerleştirmelerin sürekliliğini hem de çocukların uyum süreçlerini olumlu yönde etkileyecektir. Benzer şekilde koruyucu aile adaylarının çocuk gelişimi, travma, bağlanma ve davranış yönetimi konularında sistematik eğitimlerden geçmesi, uluslararası örneklerde de görüldüğü üzere bakım hizmetlerinin kalitesini artıracaktır.

Koruyucu aile hizmetlerinin etkinliğinin artırılmasında biyolojik ailelerle yürütülen çalışmalar da önemli bir yer tutmaktadır. Çocuğun üstün yararını merkeze alan bir yaklaşım doğrultusunda uygun koşullar oluştuğunda aile bütünlüğünün yeniden sağlanabilmesi için biyolojik ailelere yönelik psikososyal destek, ebeveynlik becerileri çalışmaları ve rehabilitasyon hizmetlerinin güçlendirilmesi gerekmektedir. Bunun yanında çocukların kendi yaşamlarını ilgilendiren kararlara katılımını sağlayacak mekanizmaların geliştirilmesi, çocuk hakları temelli uygulamaların güçlenmesine katkı sunacaktır.

Uluslararası uygulamalar incelendiğinde koruyucu aile hizmetlerinin yalnızca çocukların yerleştirildiği bir bakım modeli olarak değil profesyonel destek ağlarıyla çevrelenmiş kapsamlı bir çocuk refahı hizmeti olarak ele alındığı görülmektedir. Bu nedenle Türkiye’de de uzmanlaşmış koruyucu aile modellerinin geliştirilmesi, sosyal hizmet uzmanlarının sayısı ve uzmanlaşma düzeylerinin artırılması, düzenli izleme ve değerlendirme mekanizmalarının güçlendirilmesi hizmetin sürdürülebilirliği açısından önem taşımaktadır. Özellikle özel gereksinimli çocuklar, kardeş grupları ve yoğun travma öyküsü bulunan çocuklar için özel destek modellerinin geliştirilmesi, çocukların ihtiyaçlarına daha uygun bakım hizmetleri sunulmasını sağlayabilecektir. Bunun yanında koruyucu aile veya diğer alternatif bakım hizmetlerinden ayrılan gençlerin yetişkin yaşama geçiş süreçlerinin desteklenmesi de önem taşımaktadır. Uluslararası raporlar, bakım

sonrası dönemde gençlerin eğitim, istihdam, barınma ve sosyal destek alanlarında çeşitli güçlüklerle karşılaşabildiğini göstermektedir. Bu nedenle bakım sonrası destek hizmetlerinin güçlendirilmesi, bağımsız yaşam becerilerinin geliştirilmesi ve gençlerin ihtiyaçlarına uygun geçiş programlarının oluşturulması koruyucu aile sisteminin uzun dönemli başarısına katkı sağlayacaktır.

Sonuç olarak Türkiye’de koruyucu aile hizmetleri son yıllarda önemli bir gelişim göstermiş ve çocuk koruma sisteminin temel bileşenlerinden biri haline gelmiştir. Ancak koruyucu aile hizmetlerinin uzun vadeli başarısı yalnızca hizmetin yaygınlaştırılmasıyla değil aynı zamanda koruyucu ailelerin desteklenmesi, biyolojik ailelerle yürütülen çalışmaların güçlendirilmesi, çocukların süreçlere aktif katılımının sağlanması ve hizmet kalitesinin sürekli olarak izlenip geliştirilmesine bağlıdır. Bu alanlarda yapılacak iyileştirmeler, koruyucu aile hizmetlerinin çocukların üstün yararını daha etkili biçimde destekleyen, sürdürülebilir ve güçlü aile temelli, önemli bir önleyici bakım modeli olarak gelişimine katkı sağlayacaktır.

SÜMEYYE ÖZDEMİR

2019'da Boğaziçi Üniversitesi Okul Öncesi Öğretmenliği lisans programını onur derecesiyle tamamlamıştır. Ardından Boğaziçi Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık lisans bilimsel hazırlık programını tamamlamış ve 2023'te kanser tedavisi gören çocukların ebeveynlerinin deneyimlerini incelediği teziyle Boğaziçi Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık yüksek lisans programından onur derecesiyle mezun olmuştur. Yüksek lisans döneminde Boğaziçi Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Merkezi'nde (BÜREM) üniversite öğrencilerine bireysel ve grup danışmanlığı hizmeti vermiştir. Mesleki yetkinliğini geliştirmek için eğitim ve psikolojik danışmanlık alanında ulusal ve uluslararası birçok eğitim ve konferansa katılmış ve bu alanlarda uluslararası akreditasyonu geçerli eğitimlerini sürdürmektedir. Şu anda Marmara Üniversitesi Temel Eğitim doktora programında akademik eğitime devam etmektedir. Çocuk refahı, dezavantajlı grupların ruh sağlığı, bu grupların bireysel ve grup danışma süreçleri özel ilgi alanlarıdır.

Türkiye’de Koruyucu Aile Hizmeti Uygulamaları

Sümeyye Özdemir

Bu analizde, çocuk koruma sistemlerinin önemli bileşenlerinden biri olan koruyucu aile hizmetleri tarihsel, hukuki ve uygulamaya dönük boyutlarıyla ele alınmaktadır. Koruyucu aile hizmetlerinin ortaya çıkışı ve gelişimi, dünyadaki farklı uygulama modelleri ve Türkiye’deki mevcut yapı incelenirken son yıllarda koruyucu aile sayılarında yaşanan artış ve aile temelli bakım hizmetlerine yönelik politika değişimleri değerlendirilmektedir. Ayrıca Türkiye’de uygulanan koruyucu aile modelleri, hizmetin yaygınlaşmasını destekleyen güncel çalışmalar ve sistemin karşı karşıya olduğu yapısal sorunlar güncel veriler ve literatür ışığında tartışılmaktadır.

Çalışmada aynı zamanda koruyucu aile uygulamalarının çocuklar, koruyucu aileler ve biyolojik aileler üzerindeki etkilerine de yer verilmektedir. Bu kapsamda koruyucu aile hizmetlerinin çocukların bağlanma ilişkileri, psikososyal uyumu ve gelişimsel süreçleri açısından sunduğu koruyucu işlevler değerlendirilirken bakım sürekliliği, biyolojik aileyle ilişkilerin sürdürülmesi, destek hizmetlerinin niteliği ve sistemin işleyişine ilişkin güçlükler de ele alınmaktadır.

Analiz, koruyucu aile hizmetlerinin yalnızca bir bakım modeli olarak değil çocukların iyi oluşunu destekleyen bütüncül bir çocuk koruma politikası olarak değerlendirilmesi gerektiği temel yaklaşımından hareketle uygulama ve politika düzeylerinde geliştirilmesine yönelik öneriler sunmaktadır.

SETA

ANKARA • İSTANBUL • WASHINGTON D.C. • BERLİN • BRÜKSEL

www.setav.org